

Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky podľa § 14 ods.1 zákona č.596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vydáva toto metodické usmernenie:

Úvodné ustanovenia

- (1) Šikanovanie sa v súčasnom období stáva vážnym problémom, ktorý sa prejavuje v školách a školských zariadeniach a ktorému je potrebné venovať neustálu pozornosť, a to z hľadiska preventívneho ako aj sankčného pôsobenia.
- (2) Cieľom tohto metodického usmernenia je vzhľadom na závažnosť šikanovania poskytnúť základné informácie zamestnancom, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese o formách jeho prejavov, návrhoch na riešenie, spôsoboch ich preventívneho pôsobenia a o potrebe spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.

ČL. 2

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVANIA

- (1) Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastráňovanie. Ide o cielené a opakované použitie násillia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.
- (2) Podstatnými znakmi šikanovania sú
  - a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
  - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
  - c) opakované útoky,
  - d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.
- (3) Šikanovanie sa prejavuje v priamej podobe: fyzickými útokmi, urážlivými prezývkami, nadávkami, posmechom, tvrdými príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením veci a pod.
- (4) Šikanovanie sa môže prejavovať i v nepriamej podobe, napr. prehliadaním a ignorovaním obeť.
- (5) Šikanovanie sa môže uskutočňovať aj medzi žiakmi v triede či výchovnej skupine a odohráva sa najmä v čase prestávok, cestou do školy a zo školy alebo v čase mimo vyučovania.
- (6) Škola alebo školské zariadenie (ďalej len „škola“) zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií (§ 49 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, najmä čl.

3, čl. 16, čl. 19 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy).

(7) **Škola zodpovedá aj za škodu**, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, **pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal** (§ 422 Občianskeho zákonníka). **Šikanovanie nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc.**

(8) Z hľadiska priestupkového zákona [11] môže šikanovanie žiakov napíňať skutkovú podstatu priestupkov. Môže ísť predovšetkým o priestupky proti občianskemu spolunažívaniu a priestupky proti majetku.

(9) Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase jeho spáchania dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak spácha priestupok osoba, ktorá v čase jeho spáchania dovŕšila pätnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.

(10) Z hľadiska trestného zákona [2] môže šikanovanie žiakov napíňať i skutkovú podstatu trestných činov. Trestný zákon definuje trestný čin ako prečin a zločin. Môže ísť najmä o trestný čin ohovárania, nebezpečného vyhrážania, ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, nátlaku, vydierania, lúpeže, hrubého nátlaku, krádeže alebo poškodzovania cudzej veci, neoprávneného užívania cudzej veci.

(11) Páchateľom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

(12) Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Osoby, ktoré v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

(13) Učiteľ alebo vychovávateľ, ktorému bude známy prípad šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu. Takýmto konaním môže pedagogický zamestnanec napíňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

ČL. 3

PREVENCIA ŠIKANOVANIA

(1) Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp „Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

(2) Je dôležité, aby sa s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania ako antisociálneho správania jednotlivcov i skupín oboznámili všetci žiaci, zamestnanci škôl a školských zariadení, školskí inšpektori a rodičovská verejnosť. Pre žiakov, pedagogických zamestnancov i rodičov je potrebné vedieť, že tieto formy správania nie sú neškodným humorom a zábavou, mali by sa oboznámiť predovšetkým s negatívnymi dôsledkami šikanovania, a to tak pre jeho obeť, ako i pre agresorov. Za zvlášť nebezpečné je potrebné považovať tendenciu podceňovať počiatkové prejavy šikanovania.

(3) Dôležité aktivity školy sa nedajú spájať len s vyučovacími predmetmi, ale sa týkajú všetkých činností a situácií v škole, v ktorých sa žiak učí prijímať všeobecné hodnoty spoločnosti, identifikovať sa s nimi a konať v ich duchu v každodennom živote.

(4) Štátny pedagogický ústav, metodicko-pedagogické centrá a ďalšie subjekty poskytujúce ďalšie vzdelávanie pedagogickým zamestnancom zaistia v tomto smere podľa úrovne a typu škôl a podľa akreditovaných programov vzdelávanie výchovných poradcov, koordinátorov prevencie, riaditeľov škôl a školských zariadení a ďalších pedagogických zamestnancov.

(5) Riaditelia škôl zodpovedajú za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania a agresivity. V rámci účinnej prevencie šikanovania je pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie dôležité najmä

- a) vytvoriť pozitívnu klímu v škole,
- b) navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodoky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení),
- c) vo vnútornom poriadku školy jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania,
- d) zaistiť v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov a chovancov, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- e) oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, organizovať semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou,
- f) informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (napr. umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú),
- g) zabezpečiť vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie a výchovných poradcov,
- h) spolupracovať s odborníkmi z príslušného centra výchovnej a psychologickéj prevencie, prípadne pedagogicko-psychologickej poradne (ďalej len „CVPP“ a „PPP“), resp. ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne,
- i) v pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov,
- j) zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania aj žiacke školské rady.

ČL. 4

METÓDY RIEŠENIA ŠIKANOVANIA

(1) Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga. Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá strach (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov.

(2) Pre vyšetrovanie šikanovania sa odporúča nasledovná stratégia

- a) zaistenie ochrany obetiam,
  - b) rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou, s agresormi,
  - c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov),
  - d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
  - e) kontaktovanie CVPP, PPP alebo diagnostické centrum (ďalej len „DC“),
  - f) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.
- (3) Pri výskyte skupinového násillia voči obeť sa odporúča nasledovný postup
- a) okamžitá pomoc obeť,
  - b) dohoda riaditeľa školy s pedagogickými zamestnancami na postupe vyšetrovania,
  - c) vlastné vyšetrovanie,
  - d) zabránenie moźnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez moźnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
  - e) pokračujúca pomoc a podpora obeť,
  - f) **nahlásenie prípadu polícii,**
  - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,
  - h) kontaktovanie PPP a CVPP, DC a pod.

ČL. 5

OPATRENIA NA RIEŠENIE SITUÁCIE

- (1) Z opatrení pre obeť moźno použiť
- a) odporúčanie rodičom obeť vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
  - b) zorganizovanie skupinového intervenčného programu riaditeľom školy v spolupráci s CVPP, PPP,
  - c) informovanie a poradenstvo pre rodičov obeť.
- (2) Z bežných opatrení pre agresorov moźno použiť
- a) odporúčenie rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť CVPP, PPP,
  - b) zníženie známky zo správania,
  - c) preloženie žiaka do inej triedy, pracovnej či výchovnej skupiny,
  - d) výchovné opatrenia – napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľom školy; podmienené vylúčenie a v najzávažnejších prípadoch až vylúčenie zo štúdia na strednej škole.
- (3) V mimoriadnych prípadoch sa moźu použiť ďalšie opatrenia
- a) odporúčanie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do miestne príslušného DC, prípadne do liečebno-výchovného sanatória,
  - b) oznámenie príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov
  - c) oznámenie príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný (u maloletých).

ČL. 6

SPOLUPRÁCA ŠKOLY S RODIČMI ŽIAKOV

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, prípadne výchovného poradcu a ďalších pedagogických zamestnancov tak s rodinou obete, ako aj s rodinou agresora. Nedá sa však predpokladať, že rodičia budú vždy hodnotiť situáciu objektívne, preto sa odporúča upozorniť ich na to, aby si všímali možné príznaky šikanovania a ponúknuť im pomoc. Pri pohovore s rodičmi majú dbať pedagogickí zamestnanci na taktný prístup a najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

ČL. 7

SPOLUPRÁCA ŠKOLY S ĎALŠÍMI INŠTITÚCIAMI

(1) V rámci prevencie šikanovania a pri jeho riešení je dôležitá spolupráca s CVPP, PPP, ako aj s ďalšími inštitúciami a orgánmi.

(2) Je dôležité riadiť sa opatreniami a odporúčaniami Štátnej školskej inšpekcie a CVPP, PPP.

(3) **Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru SR.**

(4) Školy sú povinné bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

ČL. 8

ÚČINNOSŤ

Toto metodické usmernenie nadobúda účinnosť 1. apríla 2006.

^[1] Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

^[2] Zákon č.300/2005 Zb. Trestný zákon.

Odkazy

- **Metodické usmernenie č. 7/ 2006** [DOC, 100 kB]
Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

Kontakt: PhDr. Eva Jaššová PhD.

Legislatíva

Trestný zákon č.300/2005 Z.z.

- z hľadiska trestného zákona môže šikanovanie napĺňať skutkovú podstatu trestných činov
- môže ísť o trestný čin ohovárania, vyhrážania, ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, vydieranie, lúpeže, krádeže, poškodzovania cudzej veci

Zodpovednosť pedagogických zamestnancov

- Učiteľ alebo vychovávateľ ktorému bude známy prípad šikanovania a neprime v tomto smere žiadne opatrenia, sa vystavuje riziku trestného postihu
- Takýmto konaním môže pedagogicky zamestnanec napĺňať i skutkovú podstatu trestného činu – nepreukázanie trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdravý tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia, alebo funkcie alebo uloženú mu podľa zákona

Rámec pre riešenie problému šikanovania v školskom prostredí na Slovensku poskytuje základný dokument vydaný MŠ SR: Metodické usmernenie č.7/2006- R z 28.marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach, v ktorom sú zosumarizované návrhy, spôsoby a opatrenia (legislatívne odkazy) na prevenciu a riešenie šikanovania v školskom prostredí

Čo je šikanovanie

- Šikanovaním označujeme úmysel opakovane ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky, je to napríklad bitie strkanie, vyhrážanie sa fyzickým útokom, krádeže peňazí a vecí, schovávanie a ničenie vecí, ale aj ohováranie, nadávky či vylúčenie zo spoločnosti ostatných, teda spolčenie sa viacerých detí proti jednému

Čo robiť keď sa dozvieme o šikanovaní

- Ak sa dozvieme o šikanovaní, niekedy v horlivosti hned' to riešiť, môžeme spôsobiť viac škody ako osohu
- Obyčajne dlhšie trvá kým sa šikanovanie prevalí
- Samo dieťa zo strachu nechce, aby sa to prevalilo v škole, má strach pred agresiou zo strany toho, kto mu ubližuje

Prvá fáza

- Snažíme sa diskrétno overiť informácie z čo najväčšieho množstva zdrojov
- Porovnávame svoje postrehy s poznatkami iných dospelých (rodičov, učiteľov)
- Je dobré prizvať psychológa
- Urobiť zápis s výchovným poradcom
- Ak sa jedná o fyzické násilie (škrabance, modriny...) je dobré keď dieťa pozrie lekár, volá sa polícia

Druhá fáza

- Diskrétno sa porozprávame s obeťou, mali by sme u neho vzbudiť dôveru, ktorú nesmieme sklamať
- Ubezpečíme ho, že nič nepodnikneme bez jeho vedomia a súhlasu
- Musí mať istotu, že jeho trápenie nezväčšíme zverejňovaním krívd, ktoré boli na ňom páchané
- Zistíme, v čom si predstavuje našu pomoc, uistíme ho, že budeme konať v súlade s jeho predstavami

Tretia fáza

- Obeť často trvá na diskrétnosti, nechce chrániť svoje práva, dôstojnosť
- Tu my preberáme zodpovednosť aby sa daná situácia vyriešila – aby nešla do zabudnutia – to je naša pomoc
- Získame diskrétno informácie od svedkov, najskôr individuálne, potom nastane konfrontácia

Štvrtá fáza

- Rozhovor z aktérmi šikanovanie, môžu situáciu zľahčovať, bola to zábava...
- Treba vysvetliť škodlivosť ich správania, náš pohľad na vec
- Empatické cítenie, akoby sa oni cítili keby sa to dialo im
- Treba vysvetliť postihy za dané správanie
- Kritizujeme správanie, nie žiaka

Chyby ktorých sa treba vyvarovať

- Riešenie situácie pred celou triedou – nepríjemná situácia pre dotknutého žiaka
- Zo strachu a hanby poprie, zľahčí celú situáciu
- Pre aktérov je toto svojim spôsobom víťazstvo
- Stali sa zaujímavými pred celou triedou
- Môžu sa opäť baviť a obeť je znovu ponížená, alebo šikanovanie môže nadobudnúť novú formu
- Žiakovi sme nepomohli – zranili jeho dôveru

Prečo sa treba šikanovaním zaoberať

- Následky môžu byť vážne: zhoršenie prospechu, záškoláctvo, choroby, pokus o samovraždu
- Nevšímavosť napomáha útočníkom – môže prerásť do oveľa horšieho prejavu zo strany agresora
- Agresor by mal vedieť, ak prekročí určité hranice v spoločnosti – trest

